

Jyväskylän yliopiston julkaisueettiset periaatteet

Hyväksytty rehtorin päätöksellä 12.6.2020

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Dnro 733/00.01.00.01/2020

Nämä periaatteet korvaavat 15.5.2013 rehtorin allekirjoittaman periaatepäätöksen (dnro 571/0/04/2013).

Käsitelty Jyväskylän yliopiston tiedeneuvostossa 20.5.2020.

Sisältö

1. JOHDANTO JA SOVELTAMINEN	4
2. YLEISET TUTKIMUSEETTISET PERIAATTEET	4
3. JULKAISEMISEN EETTISET PERIAATTEET	5
Julkaisemisen hyvä tieteellinen käytäntö	5
Tekijyyden ja kirjoittajuuden määräytyminen tutkimusjulkaisuissa	5
TENKin tekijyyden määritelmä.....	6
Vancouver-ohjeen tekijyyden määritelmä	6
Viitteet	7
Liite	

1. JOHDANTO JA SOVELTAMINEN

Jyväskylän yliopiston kaikessa tutkimustoiminnassa noudatetaan eettisiä periaatteita ja lainsäädäntöä. Nämä periaatteet linjaavat julkaisutoimintaa Jyväskylän yliopistossa eettisestä näkökulmasta. Niitä noudatetaan yliopiston koko tiedeyhteisössä tieteenalasta riippumatta.

[Yliopistolaki](#) (24.7.2009/558 2§) velvoittaa, että yliopistojen tulee järjestää toimintansa siten, että tutkimuksessa, taiteellisessa toiminnassa, koulutuksessa ja opetuksessa varmistetaan korkea kansainvälinen taso eettisiä periaatteita ja hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen.

Jyväskylän yliopisto on sitoutunut Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeeseen [Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa](#) (2012, ns. HTK-ohje) ja sitä täydentävään suositukseen [Tieteellisten julkaisujen tekijyydestä sopiminen](#) (2019) ja kaikin tavoin tutkimustoiminnassaan edistämään hyvää tieteellistä käytäntöä.

Hyvän tieteellisen käytännön ja lainsäädännön noudattamisesta vastaa ensisijaisesti jokainen tutkija ja tutkimusryhmän jäsen itse, mutta myös jokainen tutkimusryhmä kokonaisuutena ja tutkimusyksikön johtaja yliopiston johtamisjärjestelmän mukaisesti.

[Jyväskylän yliopiston johtosäännön 48 §:n](#) mukaan ”yliopiston henkilökunnan ja opiskelijoiden lisäksi yliopistoyhteisöön kuuluvat apurahatutkijat, emerita- ja emeritusprofessorit tai muun vastaavan sopimuksen piiriin kuuluvat henkilöt, yliopiston konserniyhtiöiden henkilökunta sekä muut yliopiston hyväksi toimivat henkilöt.”

TENK velvoittaa yliopistoja huolehtimaan siitä, että yliopistoyhteisön jäsenillä on riittävä osaaminen hyvään tieteelliseen käytäntöön liittyvissä asioissa: ”Hyvän tieteellisen käytännön turvaamiseksi korkeakoulujen tulee tarjota tutkimuseettistä täydennyskoulutusta myös opettajille ja opinnäytetöiden ohjaajille, tutkijoille, tutkimusryhmän johtajille sekä muille asiantuntijoille.”

2. YLEISET TUTKIMUSEETTISET PERIAATTEET

[TENKin mukaan](#) hyvän tieteellisen käytännön keskeisiä lähtökohtia ovat:

1. Tutkimuksessa noudatetaan tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja eli rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa.
2. Tutkimukseen sovelletaan tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Tutkimuksessa toteutetaan tieteellisen tiedon luonteeseen kuuluvaa avoimuutta ja vastuullista tiedeviestintää tutkimuksen tuloksia julkaistaessa.
3. Tutkijat ottavat muiden tutkijoiden työn ja saavutukset asianmukaisella tavalla huomioon niin, että he kunnioittavat muiden tutkijoiden tekemää työtä ja viittaavat heidän julkaisuihinsa asianmukaisella tavalla ja antavat heidän saavutuksilleen niille kuuluvan arvon ja merkityksen omassa tutkimuksessaan ja sen tuloksia julkaistessaan.
4. Tutkimus suunnitellaan, toteutetaan ja siitä raportoidaan ja siinä syntyneet tietoaineistot tallennetaan tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten edellyttämällä tavalla.

5. Tarvittavat tutkimusluvut on hankittu ja tietyillä aloilla vaadittava eettinen ennakoarviointi on tehty.
6. Tutkimushankkeessa tai tutkimusryhmässä sovitaan ennen tutkimuksen aloittamista tai tutkijan rekrytoimista ryhmään kaikkien osapuolten - niin työnantajan, vastuullisen tutkijan kuin ryhmän jäsenten - oikeudet, tekijyyttä koskevat periaatteet, vastuut ja velvollisuudet sekä aineistojen säilyttämistä ja käyttöoikeuksia koskevat kysymykset kaikkien osapuolten hyväksymällä tavalla.
7. Rahoituslähteet ja tutkimuksen suorittamisen kannalta merkitykselliset muut sidonnaisuudet ilmoitetaan tutkimukseen osallistuville ja raportoidaan tutkimuksen tuloksia julkaistaessa.
8. Tutkijat pidättäytyvät kaikista tieteeseen ja tutkimukseen liittyvistä arviointi- ja päätöksentekotilanteista, jos on syytä epäillä heidän olevan esteellisiä.
9. Tutkimusorganisaatioissa noudatetaan hyvää henkilöstö- ja taloushallintoa sekä otetaan huomioon tietosuojaa koskevat kysymykset.

3. JULKAISEMISEN EETTISET PERIAATTEET

Julkaisemisen hyvä tieteellinen käytäntö

[TENKin HTK-ohjeessa](#) esitetyt hyvän tieteellisen käytännön periaatteet koskevat myös julkaisutoimintaa, jossa tulee noudattaa rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta vastuullisen tiedeviestinnän nimissä.

HTK-ohjeen mukaan tutkimushankkeessa tai tutkimusryhmässä sovitaan ennen tutkimuksen aloittamista tai tutkijoiden rekrytointia kaikkien osapuolten – niin työnantajan, vastuullisen tutkijan (*principal investigator*) kuin ryhmän jäsenten – oikeudet, tekijyyttä koskevat periaatteet, vastuut ja velvollisuudet sekä aineistojen säilyttämistä ja käyttöoikeuksia koskevat kysymykset kaikkien osapuolten hyväksymällä tavalla.

HTK-ohjeen mukaan hyvää tieteellistä käytäntöä loukkaa muiden tutkijoiden osuuden vähättely julkaisuissa, kuten mainitsematta jättäminen sekä puutteellinen tai epäasiallinen viittaaminen aikaisempiin tutkimustuloksiin ja tekijyyden manipulointi esimerkiksi sisällyttämällä tutkimukseen osallistumattomia henkilöitä tekijäluetteloon tai niin sanotun haamu- tai lahjakirjoittajan tekemän työn hyväksyminen tutkijan omiin nimiin. Loukkausepäilyt tutkitaan TENKin ohjeen mukaisin menettelyin.

Tekijyyden ja kirjoittajuuden määräytyminen tutkimusjulkaisuissa

TENK on määritellyt kirjoittajuuteen (tekijyyteen) liittyvät periaatteet suosituksessaan [Tieteellisten julkaisujen tekijyydestä sopiminen](#) (2019).

Suosituksessa todetaan, että tutkimushankkeissa tulee keskustella ja sopia alusta asti tekijyyden pelisäännöistä, mieluiten kirjallisesti. Väitöskirjaan liittyvistä tekijyyksykysymyksistä sovitaan hyvissä

ajoin ja kirjataan asia ohjausasiakirjaan. Tieteenalakohtaiset erot on hyvä tiedostaa ja niiden yhteensovittamisesta on neuvoteltava tutkimushankkeen käynnistymisen yhteydessä.

Kirjoittajajärjestyksen osalta noudatetaan tieteenalan vakiintunutta ja tiedeyhteisön hyväksymää käytäntöä. Erityisen tärkeää etukäteen sopiminen on monitieteisissä ja kansainvälisissä hankkeissa tieteenalojen erilaisten käytäntöjen tähden. Tieteellisten kokoomateosten yhteydessä sovitaan, millä kriteereillä määritellään teoksen toimittaja, päätoimittaja tai toimituskunnan jäsen tai panoksen huomioiminen esimerkiksi kiitoksissa.

Konfliktitilanteiden ratkaisu tapahtuu TENKin [Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitleminen Suomessa](#) (2012) -ohjeessa esitetyn menettelyn mukaisesti.

TENKin tekijyyden määritelmä

TENKin määrittelyn mukaan tekijällä/kirjoittajalla (*author*) tarkoitetaan henkilöä, joka on osallistunut tieteellisen artikkelin tai muun julkaisun tekoon niin merkittävällä panoksella (*contribution*), että hänet tulee mainita julkaisun tekijä- tai kirjoittajaluettelossa.

Tieteenalakohtaiset käytännöt vaihtelevat sen suhteen, kuka merkitään julkaisun kirjoittajaluetteloon. Julkaistun artikkelin tekstin kirjoittamisen lisäksi esimerkiksi tutkimuksen ideointi tai suunnittelu, tutkimusaineiston tuottaminen, analyysi tai tulkinta, työssä hyödynnettyjen materiaalien tai menetelmien kehittäminen, kokoomateoksen toimittaminen tai esimerkiksi tutkimusta havainnollistavien kuvien laatiminen ovat kaikki kontribuutioita, joiden merkitsemisestä julkaisuun tulee sopia.

Yksittäisen julkaisun tekijyydestä sovittaessa on tärkeää, että sovittu käytäntö on asianomaisen tieteenalan yleisesti hyväksymä ja että kaikki, joita asia koskee, ovat valinnasta tietoisia.

Vancouver-ohjeen tekijyyden määritelmä

TENK viittaa ohjeessaan lääketieteellisten tiedelehtien päätoimittajien ns. [Vancouver-ohjeeseen](#), jossa suositellaan tekijyyden määrittelyyn seuraavia neljää kriteeriä:

1. merkittävä osallistuminen (*substantial contribution*) tutkimuksen ideointiin ja suunnitteluun, aineiston keräämiseen tai aineiston analysoimiseen ja tulkintaan JA
2. artikkelin luonnosteleminen tai sen kriittinen tarkistaminen siten, että on merkittävästi vaikuttanut sen sisältöön JA
3. lopullisen julkaistavan version hyväksyminen JA
4. vastuun ottaminen työn jokaisesta vaiheesta varmistaen, että hyvää tieteellistä käytäntöä on noudatettu työn kaikissa vaiheissa.

Viitteet

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tieteellisten julkaisujen tekijyydestä sopiminen. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan suositus 2018. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/TENK_suositus_tekijyys.pdf

Tutkimuseettisiä näkökohtia väitöskirjan ohjaus- ja tarkastusprosessiin. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ja Suomen yliopistot UNIFI ry:n suosituksia yliopistoille 2016. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/TENK_UNIFI_ohjeistus_vaitoskirjaprosessi.pdf

Yliopistojen tiedonkeruukäsikirja (KOTA-käsikirja) 2019. <https://wiki.eduuni.fi/pages/viewpage.action?pagelid=105589290>

[Tekijänoikeuslaki](#)

[Tietosuojavaltuutetun ohjeet](#)

The European Code of Conduct for Research Integrity. Revised edition. ALLEA - All European Academies, Berlin 2017. <https://www.allea.org/wp-content/uploads/2017/05/ALLEA-European-Code-of-Conduct-for-Research-Integrity-2017.pdf>

International Committee of Medical Journal Editors (Vancouver-ohje); <http://www.icmje.org>

American Psychological Association (APA); <http://www.apa.org/ethics/code>

Council of Science Editors ; <http://www.councilofscienceeditors.org>

JYU: Ohjeet ohjausasiakirjan laatimiseksi: <https://www.jyu.fi/fi/tutkimus/tohtorikoulutus/opas/ohjausasiakirja>

Liite 1. Taulukko työkaluksi tekijyyden pohtimiseen

Alla olevan taulukon avulla yhteisjulkaisua suunnittelevat voivat pohtia erilaisia tekijyyteen liittyviä rooleja ja sitä, miten niistä palkitaan.

Millä kontribuutiolla voi saada nimensä tieteellisen julkaisun tekijäksi	Nimi kirjoittaja-luettelossa	Nimi toimittajana tai toimituskunnan jäsenenä	Nimi kiitokset-osiossa	Nimi ala-viitteessä tms.	Nimi kuva-tekstissä	Nimeä ei mainita	Muu tapa
Hankkeen suunnittelu							
Rahoituksen hankkiminen							
Tutkimusryhmän vastaava tutkija/johtaja							
Tutkimusryhmän jäsen							
Aineiston kerääminen/tuottaminen							
Haastatteleminen							
Aineiston analysoiminen							
Litterointi ym. Haastattelu-aineiston tekninen toimittaminen							
Julkaistavan tekstin kirjoittaminen							
Käsikirjoituksen kommentointi							
Tekstin toimittaminen							
Valokuvaus							
Muu kuvitus							
Tekstin kääntäminen							
Väitöskirjan ohjaaminen							
Muu kontribuutio							

